

LITERKA

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

Září/2022

Vážení čtenáři Literky,

před dvěma roky jsem se uprostřed léta pokoušel hledat české slovo za nepěkný cizí termín podcast. Hra na puristu (podotek, vizidor, nadobraz, došvenk) úspěch pochopitelně neslavila. Až posléze se mi zalíbil termín podtext. Proč nepřidat zavedenému slovu další, mírně inovovaný význam. S nelibostí vnímám, nakolik ten ošklivý termín za čtyřiaadvacet měsíců zakořenil. Snad mu pomohla covidová karanténa, omlouvám důkaz všeobecné absence jazykového citu, kdy jsme byli odkázáni na „hloupé sdělováky“ (masová média a jejich pracovníky). Nejsi na síti – slyším vrstevníky svých dětí (mé holky mě šetří) – tam je to každému fuk! Zdráhám se uvěřit názoru, že z Oxford English slevila i BBC. Hodně zamrzí, když slýchám i na stanici Vltava vyšinutí ze slovesných vazeb a chybně skloňované číslovky. Ano, je to menšinový kanál, ovšem o to méně by měl produkovat jazykových splašků. Nejspíše to souvisí se všeobecnou honbou za množstvím. Proto chápu, že se na provoz šesti či kolika vlastně stanic Českému rozhlasu nedostává koncesionářské daně. Kvalita ovšem trpí i mimo éter! Rychle zapomínáme, jak voněl a chutnal chleba vytažený z pece, nikoli ten rozmražený od trouby. Natočil bych k tomu i video, ale Literku pro Vás ještě stále dělám tak nějak postaru...

Libor Kalina

V ZÁŘÍ

Klement Bochořák

Ladička jedna stále doznívá...

Popel a stříbro.

Čas velkého dozrání

jemným temnem se zahaluje –

Chutě naplníme koše

A z jablek, těch nejkrásnějších,

zaneseme starcům.

Verše měsíce září

Sbírka Věčná loviště

3 otázky pro Michala Huvara

Co právě čtete a píšete?

Jednak čtu tituly pracovní (korektury, nakladatelství poslané texty) a jednak osobní. V tom prvním „ranku“ jsem dokončil vskutku nelehkou korekturu textu více než 120 let starého, a to *Lidské dokumenty a jiné národopisné poznámky* od Augusty Šebestové. V Kobylí se totiž rozhodli vydat ve spolupráci s nakladatelstvím Carpe diem už 4. vydání titulu jejich rodačky, doplněného o kapitulu Dodatky. V jedné stati o autorce z pera Blanky Vaněčkové se o knize píše: „Pro současného čtenáře neznalého ani trošku místního nářečí je na čtení velmi náročná...“ Mimo to čtu *Deníky* Josefa Koudelky. Fotografie mne vždycky zajímala a snažím se v té oblasti být také aktivní. A co píší? Scénář k filmu o Holandsku. Vrátil jsem se z cesty po stopách Eduarda Basse a chystám z ní film. Ten, co vznikl podle Karla Čapka před 10 lety, konečně letos vydám coby součást *Obrázků z Holandska*.

Co Vás těší nebo zlobí na současné knižní produkci?

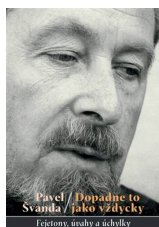
Pod vlivem včerejší návštěvy tří brněnských knihkupectví mne napadlo: Nebylo by lepší je zrušit? V časopise tento týden recenzovanou novinku nemají, ba nevedou na pultě ani jednu knihu Institutu pro studium literatury z řady Čtení o... Konkrétně jsem se ptal na Havla, Němcovou, Nerudu, Majerovou, Hrabala, Haška... Dobře, poslední je léta vyprodán, ale aby ani o jedné z knih nevěděli... A to jsem nebyl v knihkupectví jednoho řetězce, ale každé patřilo jiné značce! Takže to mne zlobí! Distribuce.

Vzdaluje se literatura filmovému umění nebo se naopak sblíží?

Zapeklitá otázka. Opravdu nevím. Ale pořád platí, že dobrý, ba výtečný film nenatočíte bez kvalitního scénáře, předlohy. A že z blbě „literatury“, psané předpřípravy, stěží uděláte něco výjimečného. Dříve však vznikalo vícero filmů podle literárních předloh, dnes tomu tak není. Naznačuje-li to nějaké sblížování či oddalování jednoho od druhého, nechť posoudí každý sám.

Michal Huvar (1960) je český spisovatel, publicista, dokumentarista, filmař, nakladatel a cestovatel. V roce 1997 založil nakladatelství Carpe diem, později i vydavatelství a filmovou společnost. Nejpopulárnější část jeho literárního díla představují knihy o písničkářích: Pavlu Žalmanovi Lohonkovi – Takový Žalman (truvér naděje) a Karlu Krylovi – Kryl.

Švandův prst na tepu doby

Publicista, básník, esejista a fejetonista Pavel Švanda je svou až příslovečnou skromností ve vystupování a komunikaci vzácný člověk. Platí to rovněž pro jeho texty, kde slov je přesně kolik být má a věta nepřebývá. Tesat do kamene, nejen zaznamenat a uchovat, napadá člověka, když Švandu čte. Rozhodně není prázdný šprýmař, ač v jeho případech nomen omen rovněž platí. Humor a vtipné fejetonistické rozmary, respektive „úvahy a úchylinky“,

jak doslova stojí v podtitulu knihy *Dopadne to jako vždycky*, předpokládají vstřícného a přinejmenším historicky poučeného čtenáře. Pro toho bude soubor aktuálních esejí a fejetonů, které v nedávné době vznikaly pro Český rozhlas a časopis Kontexty, osvěžujícím čtením o ne vždy příjemných, natož veselých tématech. Švanda jimi kultivovaně reaguje na kulturní, společenské i politické dění, které se už pět a půl desetiletí (s třicetiročním zarachem) pokouší reflektovat s vzácným odstupem a doayenovským nadhledem příslušníka generace šestatřicátníků (Kuběna, Havel, Topol, Linhartová, Fischerová...). V nejnovějším Švandově souboru nechybí komentovaná zkušenost s covidovou krizí, promítající se do našich životů tísni a strachem, ale i činy a nadějí, stejně jako analýza ztráty iluzí a všezahrnující nejistoty, související s neomluvitelnou ruskou agresí na Ukrajině. (kl)

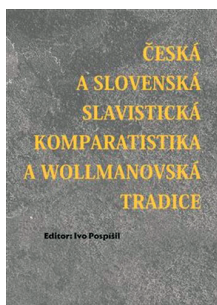
Santini, víc než námět románu

Jan Blažej Aichel (3. 2. 1677 – 7. 12. 1723), syn pražského kameníka Santina Aichla, si během tovaryšské cesty v Itálii okolo roku 1698 přidal do signatury otcovo jméno Santini. Stalo se tak pravděpodobně po setkání s radikálním architektem Francescem Borominim, kterého jeho současníci považovali za blázna. Pilný Santini, který uměl psát česky, německy, italsky a latincky, miloval geometrii a zabýval se křesťanskou kabalou, se jej rozhodl profesně následovat. Perfekcionismus a kompoziční novátorství slavily

úspěchy, jako pětadvacetiletý byl pověřen projektováním a vedením stavby klášterního kostela Nanebevzetí P. Marie a sv. Jana Křtitele v Sedlci u Kutné Hory. Co zakázka, to obdivovaný pomník barokní gotiky, otevírající neduživému muži dveře do nejvyšších společenských kruhů. Uprostřed poslední realizace, přestavby kláštera v Rajhradě, Santini zemřel. Příští rok tak bude po třech stoletích dobrou příležitostí si stavitelovo nesmrtelné dílo i životní osudy připomenout. Román *Santini: Peklem duše k světlu světa* z klávesnice Jaroslavy Černé tak činí již dnes. (lík)

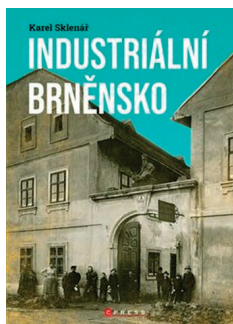
Čím žije slavistická komparatistika

Do svazku *Česká a slovenská slavistická komparatistika a wollmanovská tradice* přispěli zejména z pozic srovnávací literární vědy, ale také metodologie, teorie a genologie slavisté z několika evropských zemí. Editor souboru Ivo Pospíšil, vedoucí Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, navazuje na pražsko-brněnskou školu literární komparatistiky reprezentovanou zejména Frankem Wollmanem (1888–1969) a jeho synem Slavomírem Wollmanem (1925–2012) zejména pojetím celistvosti slovanských literatur jako invenčního evropského fenoménu. Najdeme

zde práce o jevech jihoslovanských, západoslovanských a středoevropských, studii z dialektologie a etnografie a folkloristiky, práci o Wollmanově studii *Slovinské drama*. Titul dále srovnává ukrajinskou a českou literaturu, přináší zamyšlení nad polskou literaturou v kontextu slovanských literatur, analýzu slovanského upíra, úvahu o ruské „vesnické próze“ nebo analytický komentář k české, slovenské a polské literárněvědné soustavě. Čtenář se dozví o jazykové práci s image, o syntaktické typologii slovanských jazyků, o literatuře Slováků v Rumunsku, o brněnském historikovi Josefu Macůrkovi, nebo ledasco o komedii o svaté panně Dorotě. (ctrl)

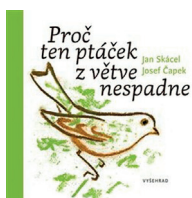
Jaké bylo industriální Brněnsko

Město Brno a jeho bezprostřední i vzdálenější okolí od konce 18. století limitně ovlivňoval rozvoj průmyslových odvětví, nejprve s dominantním postavením textilních manufaktur. Postupně se struktura i zaměření továrních objektů proměňovala, aby ve století dvacátém získalo jednoznačnou převahu strojírenství. Někdejší moravský Manchester dospěl do kolébky turbín, traktorů a porodnice průmyslových celků. Ani tehdy se však čas nezastavil, v současnosti již není většina továren v provozu, řada z nich zmizela či se bourá spolu s činžovními pavlačovými domy, kde vyrůstali, žili i umírali přadláci, tex-

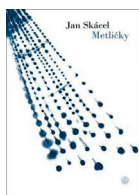
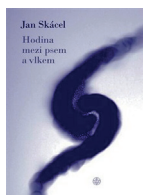
tiláci, kovodělníci, strojní zámečníci, soustružníci, obráběči, frézaři i inženýři. Autor knihy *Brněnsko industriální* Karel Sklenář je jako památkář svědkem postupného zániku industriální architektury, což ho vedlo k sepsání této knihy. Ukazuje v ní, že Brno není jen městem ohňostrojů, motocyklových závodů a funkcionalismu. Byl to totiž právě a jen průmysl, který jej zformoval do dnešní podoby. Nechme se provést po známějších i zapomenutých stopách průmyslové slávy Brna a jeho okolí – dokud ještě můžeme. (ctrl)

Do světa z Moravy přes Vyšehrad

Ani pevný krov trustu Albatros Media nebrání dvěma desítkám novým i tradičním zastřešovaným nakladatelským značkám rozvíjet originalitu a posilovat čtenářská očekávání. Těžko přehlédnutelný je v právě naznačeném kontextu poměrně ještě čerstvý počín nakladatelského domu Vyšehrad týkající se Jana Skácela. S nevelkým odstupem totiž vrátil na pulty a do polic knihkupectví dotisky konvolutu základních

sbírek nejčtenějšího moravského barda. Zatímco souborná vydání Skácelovy poezie oslovují spíše studenty jazyků a uměnovědných disciplín, jednotlivé útlé sbírky mohou mít půvab i pro vyložené nefilology. Plným právem mezi ně patří letos šedesátiletá *Hodina mezi psem a vlkem*, *Smuténka* i *Metličky*, stejně jako loňská padesátnice *A znovu láska*. Relativním mladíkem mezi sbírkami, záhy bude totiž teprve pětatřicátníkem, je soubor *Proč ten ptáček z větve nespadne*, veršovaný k nesmrtelným ilustracím Josefa Čapka. Však má opět oslovovat především dětské čtenáře... (bor)

Výstava Jungrové a Hricka prodloužena!

Na nevšední zážitek z fotografií dvojice špičkových domácích autorů láká do Rajhradu jejich instalace v dosud neopravených prostorách kdysi nejreprezentativnějšího křídla klášterního konventu. Expozice E-motion vytrhující člověka z běžného vnímání uměleckých děl byla aktuálně prodloužena do konce měsíce září. (Mimo pondělí od 13.00 do 17.00 hodin.)

Příběh knihy stále láká

Ne všichni učitelé o prázdninách pouze odpočívali. S blížícím se začátkem nového školního roku rapidně rostl zájem aktivních pedagogů o úspěšný edukační program Příběh knihy pro školní kolektivy. Jednou věcí je krátká návštěva v rámci prohlídkové trasy, druhou pak individuální a skupinkové plnění připraveného souboru úkolů. Právě jejich prostřednictvím se zvidaví školáci uprostřed inspiračního zdobného baroka seznamují nejen

s minulostí klášterní knižní sbírky, ale především s historií vzniku knih, s materiály umožňujícími zrod nejstarších dochovaných svazků nebo s provozem středověkých skriptorií. Výjimečné sousedství zlacených dubových regálů s tisíci svazky v bohatě zdobených vazbách pod ohromující barevnou freskovou klenbou dotváří neopakovatelnou atmosféru ryzího autentického prožitku. Těší nás, když se k nám školy vrací, stejně tak ale vždy rádi vítáme nové školní skupiny. Přes zimu se do knihovny podívají pouze návštěvníci v rámci prohlídek a žáky se studenty u nás přivítáme po zimní pauze opět na jaře.

(red)

Jaké vlastně jsou řádové sestry?

Jsou zde přítomné napříč staletími, prokázaly mnohokrát kuráž, stojí na nejnižším žebříčku církevní hierarchie a často vykonávají nejtěžší práci. Pečují o nemocné, pracují v nápravných zařízeních, sociálních službách, pomáhají lidem na misiích, daly obsah hospicové péči. O druhé se starají bez ohledu na jejich víru, bohatství nebo příslušnost. Žijí v ústraní, často vázány mlčenlivostí. To, co někdo chápe jako svázanost, může jinému přinášet svobodu. Snad i z toho důvodu v minulosti přicházely do řádu, aby získaly vzdělání a nebyly pouhými hospodyněmi. Svou jinakost nikomu nenutí, nesou ji směle a hrdě. Dnes jich u nás žije zhruba tisícovka. Málokdo nějakou osobně zná, vzbuzují v nás respekt, ostych a neurčitou obavu.

Jaké je to nemít muže a dítě? Je jejich víra pevná, nebo o ni musí stále bojovat? Lze zpřetrhat neblahé dědictví komunismu? Je možné vnitřní svobodu svázat a uzavřít do cely? Lze porozumět bez naslouchání? Co si myslí o společnosti včera, dnes a zítra? A jedí o půlnoci čokoládu? Cyklus fotografií Jana Cágy Sestry, vystavovaný v rajhradském benediktinském klášteře od 2. září do 15. listopadu, vznikl v letech 2020 a 2021 jako doprovodný obrazový materiál pro stejnojmennou knihu autorizovaných rozhovorů se čtyřmi generacemi řeholnic Kamily Hladké.

(ctrl)